

Hoogovens, uit Engeland *)	f 337,35	} cif A'dam/R'dam
{ Engeland op handelsverdrag *)	„ 268	
*) Amerika (officieel)	ca. „ 290	
Amerika (practisch)	„ 350	
België	„ 350/360	
Duitsland	„ 344	} franco lichter A'dam/R'dam

Maar, zal men vragen, en dat is de tweede belangrijke vraag, hoe staat de Nederlandse scheepsbouw, wat de platenprijzen betreft, tegenover de buitenlandse concurrenten?

Volgens Prof. B. kocht de Nederlandse scheepsbouw vroeger zijn grondstoffen voor dumpingprijzen („minder dan de afnemers in het land van herkomst”), terwijl nu, met het oog op de volgens hem hoge prijs voor de Hoogovenplaten, de concurrentiepositie van onze scheepsbouwrijverheid in het oog dient te worden gehouden.

Wij kunnen ons moeilijk voorstellen, dat het eerstgenoemde werkelijk een essentiële levensgrondslag van de Nederlandse scheepsbouw zou zijn, want dit zou een o.i. niet gerechtvaardigd gebrek aan vertrouwen in diens prestatievermogen betekenen. Wij geloven dan ook, dat het juiste uitgangspunt moet zijn, dat de Nederlandse scheepsbouw op de internationale markt niet meer voor zijn grondstof betaalt dan zijn concurrenten. Zulks is op het ogenblik het geval, met uitzondering van Engeland, waar de staalindustrie, zoals hierboven reeds opgemerkt, op tal van wijzen gesubsidieerd wordt, zodat hier een onnatuurlijke bescherming bestaat, waarvan niet kan worden verwacht, dat Hoogovens in staat is die op eigen ongesubsidieerde kracht te doorbreken. Bovendien zouden wij er op willen wijzen, dat, ondanks het feit van het goedkopere materiaal in Engeland, het aandeel van dit land in de wereldscheepsbouw vrijwel constant blijft (31 Maart 1947: 54,2 pCt, 30 Sept. 1947: 53,2 pCt, 31 Dec. 1947: 54,6 pCt, 31 Maart 1948: 54,5 pCt, 30 Juni 1948: 55,8 pCt, 30 Sept. 1948: 52,5 pCt).

De scheepswerven in alle andere Europese landen betalen echter meer voor hun materiaal dan de Nederlandse scheepsbouw. Zie ook hier de cijfers:

a. Geïmporteerde platen:

De voornaamste exporteurs van platen zijn Engeland, Amerika en België. De eerste twee exporteren naar alle bestemmingen tegen dezelfde fob-prijs, maar de vrachten naar Nederland zijn het laagste. En België noteert fob-Antwerpen een prijs gelijk aan de prijs voor Nederland minus de vracht. Het is duidelijk, dat deze vracht lager is dan naar de andere bestemmingen.

Zo bedragen bijv. in Zweden, een der landen door Prof. B. genoemd, (in Denemarken is de situatie vrijwel gelijk), de prijzen als volgt:

Engelse platen: Zw. Kr. 388,50 = f 284 per t cif Gothenburg tegenover f 275 cif A'dam/R'dam;

Belgische platen Zw. Kr. 530 = f 392 per t cif Gothenburg tegenover f 364 franco A'dam/R'dam.

Men gebruikt in Zweden ook tamelijk veel Tsjechische en Duitse platen, die Zw. Kr. 460 = f 340 kosten.

b. Binnenlandse platen:

Denemarken produceert nog niet. In Zweden Kr. 398,50 = f 295 franco Gothenburg en bijv. in Frankrijk ffrs 25.441 = f 315 af fabriek. In België bedraagt de prijs voor schepen voor buitenlandse rekening (en daar gaat het toch om!) f 331.

Al deze prijzen tegenover f 290 voor Hoogovenplaten voor de Nederlandse scheepsbouw.

Tenslotte vraagt men zich af, wat eigenlijk de klacht over de te hoge Hoogovenprijs voor inhoud heeft, als men weet, dat het Directoraat bereid was om bg. contract met een buitenlandse leverancier af te sluiten tegen een prijs, die aanmerkelijk boven de prijs van Hoogovens van f 290 lag.

In verband met het concurrentievermogen van de Nederlandse scheepsbouw wordt door Prof. B. nog opgemerkt, dat de prijs, die de Nederlandse werven voor

*) Ook hier betreft het een relatief kleine hoeveelheid.

hun schrot krijgen, belangrijk onder het internationale niveau ligt.

Dit is echter onjuist, want het tegendeel is het geval. Bijv. in Engeland ontvangt de scheepsbouw ca f 9 per t minder dan in Nederland en in Frankrijk ca f 5. Alleen in België/Luxemburg, waarop men zich blind staart, bedraagt de schrotprijs meer, maar deze is abnormaal hoog, zoals iedereen, die in de ijzer- en staalindustrie thuis is, bekend is. Bovendien zal het voor de werven toch wel voordeliger zijn een lagere prijs voor de door hen van Hoogovens betrokken platen, waarin ca 80 pCt schrot verwerkt is, te betalen dan een hoge prijs voor het door hen geproduceerde schrot te verkrijgen, dat nog geen 10 pCt van hun verbruik aan scheepsbouw materiaal uitmaakt.

Tenslotte willen wij naar aanleiding van zijn betoog, dat de werven het recht hebben om dusdanig te verdienen, dat zij de nodige kapitaalsinvesteringen kunnen doen om de door de oorlog ontstane achterstand tegenover hun concurrenten in te halen, nog opmerken, dat Hoogovens voor hetzelfde probleem staat.

Samengevat komt het bovenstaande op het volgende neer.

1. Op de gestie van de Nederlandse Regering betreffende de import van walsproducten, dus ook van scheepsbouw materiaal, heeft Hoogovens in het geheel geen invloed.

2. Hoogovens streeft geen uitschakeling van concurrentie na. Afspraken met andere producenten betreffende hun bewegingsvrijheid op de Nederlandse markt bestaan niet.

3. De ruilvereenkomst ruwijzer-scheepsbouw materiaal van Hoogovens met Engeland had ten doel om de Nederlandse scheepsbouw naast platen ook profielen te leveren. De normale handel is bij deze transactie niet uitgeschakeld.

4. Dat Hoogovens en ook Engeland met de oorspronkelijk toegezegde levering van scheepsplaten en profielen achtergeraakt zijn, heeft het Directoraat aan zichzelf te wijten.

5. De Hoogoven-scheepsplaat is, afgezien na het betrekkelijk geringe kwantum Engelse platen, dat via het handelsverdrag kan worden betrokken, de goedkoopste plaat in Nederland.

6. Afgezien van de Engelse scheepsbouw, die op allerlei wijzen wordt gesubsidieerd, maar wier aandeel in de wereldscheepsbouw niet toeneemt, beschikt de Nederlandse scheepsbouw over de goedkoopste scheepsplaten.

7. De schrotprijs voor de werven ligt niet beneden het internationale Europese niveau.

8. Het Directoraat voor Scheepsbouw en Reparatie, dat de toewijzingen van scheepsbouw materiaal aan de werven regelt, is geen wezenlijke overheidsinstantie, maar een orgaan, dat door de werven zelf wordt geregeerd.

Wij menen hiermede te hebben aangetoond, dat het betoog van Prof. B., waarmede hij de gestie van Hoogovens aanvalt, en dat wij in het begin van ons antwoord op zijn artikel in drie punten hebben samengevat, niet op de juiste feiten gebaseerd is en dientengevolge ongefundeerd is.

Naschrift.

Ziekte van Prof. Bonebakker vertraagt de mogelijkheid van publicatie van een naschrift; in overleg met Prof. Bonebakker heeft de redactie besloten het naschrift bij bovenstaand ingezonden stuk later te doen verschijnen.

REDACTIE „E.-S.B.”

NOG EENS, DE TE VERWACHTEN BEVOLKINGSGROEI VAN DE STAD GRONINGEN.

Prof. Dr E. W. Hofstee te Wageningen schrijft ons: Het antwoord van de heer Van Dongen Torman op mijn bedenkingen tegen zijn opmerkingen over de bevolkingsgroei van Groningen, in het nummer van 8 December 1948, blz. 971, van „Economisch-Statistische Berichten”, heeft mij op het essentiële punt — de bereke-

ning van de te verwachten bevolking van Groningen in het jaar 2000 — allermint bevredigd. Het wil mij voorkomen, dat zijn beschouwingen een sterke overschatting inhouden van de mogelijkheid om langs abstract-wiskundige weg voor vraagstukken als deze een oplossing te vinden en anderzijds een gebrek aan inzicht in de concrete verhoudingen te zien geven.

Het betoog van de heer Van Dongen Torman komt er op neer, dat hij, behalve de omvang van de bevolking in het centrumgebied van Groningen (P) en de intensiteit van de betrekking tot het omringende gebied (I), ook nog een constante (c) in de formule voor het bepalen van de bevolking van Groningen (G) introduceert en dan tracht deze constante te berekenen. Het is mij volkomen onduidelijk, waarom schrijver behoefte heeft aan het introduceren van deze constante. Er is logisch geen enkele reden om hier een dergelijke constante te verwachten. Aannemende, dat de bevolking van Groningen inderdaad haar bestaan vindt in de regionale verzorging van de noordelijke provincies en aannemende, dat, in grote lijnen, de bevolkingstoename in het verzorgingsgebied evenredig over het gebied wordt verspreid, is het mij niet mogelijk in te zien, dat hier — wanneer we een ogenblik de groeiende intensiteit van de betrekkingen buiten beschouwing laten — iets anders dan een rechte evenredigheid tussen bevolkingsgroei in het centrumgebied en bevolkingsgroei (groei van de bestaansmogelijkheden) in de stad Groningen kan bestaan. Deze constante moet toch iets betekenen? Men moet zich er toch een voorstelling van kunnen maken, wat de bevolkingsgroep, die door deze constante wordt aangeduid, is, wat ze doet? Het zou een bevolkingsgroep moeten zijn, die onafhankelijk is van de omvang van het aantal kopers, dat uit de omringende provincies naar Groningen komt en daar door zijn aankopen, bestellingen, opdrachten etc. de verzorgende bevolking een bestaan verschaft. Wie deze mensen zouden moeten zijn, kan ik mij niet voorstellen. Nu kan de heer Van Dongen Torman opmerken, dat dat misschien een gebrek in mijn voorstellingsvermogen is en dat het altijd verstandiger is met dergelijke gebreken rekening te houden en een constante in de formule te introduceren, die dan, als het gebrek niet aanwezig is, vanzelf wel zo netjes zal zijn om tot 0 te gaan naderen. En de berekening wijst dan toch maar uit, dat de constante hier een allermint te verwaarlozen betekenis heeft!

Hier begint m.i. de overschatting van de betekenis van de wiskundige behandeling van vraagstukken als het onderhavige. Naar ik meen zal iedere wiskundige het met mij eens zijn, wanneer ik beweer, dat het toepassen van min of meer gecompliceerde wiskundige bewerkingen op gegevens, als hier ter beschikking staan, slechts toelaatbaar is, wanneer deze gegevens een hoge mate van betrouwbaarheid bezitten. Deze hoge graad van betrouwbaarheid nu, is bij deze bevolkingsgegevens niet aanwezig. Enkele van de belangrijkste bezwaren in dit opzicht moge ik hier noemen: 1e. Vestiging en vertrek worden, en vooral werden, bij de bevolkingsadministratie onvoldoende genoteerd, zodat bij iedere volkstelling verschillen bleken. Het gevolg hiervan is, dat in de periode tussen de volkstellingen de bevolking van gebieden met een vestigingsoverschot te laag staat opgegeven, die van de gebieden met een vertrekoverschot te hoog. Dit verschil is bovendien niet constant, daar in de loop der tijd de nauwkeurigheid van de bevolkingsadministratie is toegenomen. De verhoudingen zijn hierdoor dermate ingewikkeld, dat ze in een wiskundige formule niet te vatten zijn; 2e. in de onderhavige periode heeft Groningen twee maal delen van aangrenzende gemeenten geannexeerd, waardoor de regelmaat in de ontwikkeling werd verbroken; 3e. in en na de vorige oorlog hebben zich allerlei onregelmatigheden in de ontwikkeling voorgedaan, door mobilisatie, demobilisatie, woningtekort, tijdelijke verandering in de aard van het verkeer, tijdelijke structuur-

wijzigingen van het economisch leven enz. Al deze onregelmatigheden maken feitelijk reeds, dat een wiskundige bewerking van deze gegevens ontoelaatbaar is en slechts globale berekeningen, zoals ik die heb toegepast, onder het aanbrengen van verschillende correcties, die slechts, wanneer men over voldoende plaatselijke kennis beschikt en na grondige bestudering van aard en herkomst van het gebruikte materiaal, kunnen worden aangebracht, aanvaardbaar zijn.

Bovendien heeft de heer Van Dongen Torman — zoals hij zelf opmerkt — de intensiteit (I), die uiteraard voor de bepaling van de constante (c) van bepalende betekenis is, moeten schatten, hetgeen ook voor de hand ligt, daar deze I slechts te bepalen is uit de bevolkingstoename van de stad en deze bepaling op losse schroeven komt te staan, juist wanneer men de constante introduceert.

Al met al zegt de berekening van de constante van de heer Van Dongen Torman mij niets en hoewel hij jammer genoeg niet aangeeft, hoe hij deze precies heeft opgesteld, maak ik mij sterk, dat het mogelijk is een andere berekening op te stellen, even betrouwbaar — of onbetrouwbaar — als die van de schrijver, die tot geheel andere resultaten leidt.

Ik blijf dan ook voor het geval Groningen, en voor prognoses als deze in het algemeen, de voorkeur geven aan logische redenering, berustende op een grondige kennis van de feitelijke verhoudingen, gecombineerd met eenvoudige berekeningen, waarvan men zich de betekenis en consequenties kan realiseren, boven de schijn-exactheid, die een wiskundige bewerking, zoals de heer Van Dongen Torman die toepast, geeft.

Naschrift.

Het verschil tussen de door Professor Hofstee gevolgde werkwijze en die van mij is dit, dat Professor Hofstee de functionele relaties, welke achter zijn redenering — althans wanneer deze logisch is — schuil gaan, niet expliciet in een formule uitdrukt, terwijl dit door mij wel wordt gedaan. Vervolgens berust de bepaling van de kwantitatieve invloeden in het verleden en van de mogelijke toekomstige ontwikkeling bij Professor Hofstee op veronderstellingen en schattingen en „eenvoudige berekeningen”, bij mij op gelijksoortige veronderstellingen en schattingen en een, overigens ook zeer eenvoudige, correlatierekening. Natuurlijk is in beide gevallen kennis van de plaatselijke omstandigheden vereist. Dit behoort toch geen betoog?

De constante term is door Professor Hofstee niet juist geïnterpreteerd. Hem is blijkbaar het minteken ontgaan. Er is dus geen sprake van een bevolkingsgroep in Groningen, die onafhankelijk zou zijn van de vraag van het centrumgebied. De meest eenvoudige interpretatie is deze, dat er eerst een centrumfunctie te vervullen valt, wanneer het centrumgebied een zekere minimum bevolkingsomvang heeft.

Rotterdam.

D. H. VAN DONGEN TORMAN.

DE BRUTO-WINSTMARGES IN DE DETAILHANDEL IN KRUIDENIERSWAREN.

De heer J. Alers, ec.dr.s te Rotterdam schrijft ons: In „E.-S.B.” van 29 September jl. verscheen onder bovenstaande titel een artikel van de hand van de heer A. A. C. Reedijk, naar aanleiding waarvan n.m.m. zeker enige opmerkingen op zijn plaats zijn.

Het adres van de vrije kruideniersvakorganisaties concludeert nl. op grond van de cijfers, vervat in het „Onderzoek naar de rentabiliteit van de detailhandel in kruidenierswaren in het 1e halfjaar 1947”, een publicatie van het Economisch Instituut voor de Middenstand, dat het bij de huidige detailhandelsmarges onmogelijk is, óók voor goed geleide efficiënte ondernemingen, het bedrijf in stand te houden.